

's-Gravenhage, 28 mei 2018
NvH/ AK/pvdk/021

Betreft: VCP position paper rondetafelgesprek InvestNL

De Vakcentrale voor Professionals (VCP) reageert hierbij op het verzoek van de commissie Economische Zaken en Klimaat van de Tweede Kamer om een position paper aan te leveren voor het rondetafelgesprek 'InvestNL' op donderdag 31 mei 2018. De VCP is van mening dat professionals een essentiële factor zijn voor wie wil inzetten op verbetering van het Nederlandse innovatiesucces en het innovatie- en concurrentie-vermogen flink wil versterken. De VCP is tevens van mening dat dit kan door de investeringen via InvestNL aan een aantal randvoorwaarden te laten voldoen. Hierdoor zal de effectiviteit van de innovatie verbeteren. De VCP ziet hiervoor mogelijkheden door investeringen in technologische innovatie te koppelen aan sociale innovatie waardoor het innovatiesucces sterk toeneemt. Daarnaast zijn de kennis en kunde van werknemers essentieel voor een succesvolle kenniseconomie.

Noodzaak voor investeringen en innovatie

De VCP is voorstander van innovatie en technologische ontwikkeling, omdat dit belangrijk is voor welvaart en werkgelegenheid. Het is daarbij belangrijk om te investeren in de kennis en ontwikkeling van professionals. De VCP constateert ook dat de noodzaak tot investeren alleen maar groter is geworden, gezien de grote veranderingen die de wereld, die Europa en Nederland te wachten staan. Digitalisering gaat met grotere stappen, met een steeds belangrijkere rol voor kunstmatige intelligentie. Ook de internationale afspraken over het klimaat en de roep om een meer duurzame circulaire economie zullen een steeds groter effect hebben op investeringen en innovatie. De VCP heeft zich de afgelopen jaren nadrukkelijk ingezet om kunstmatige intelligentie een plek te geven in het nationale en internationale beleid, specifiek door de inzet van Catelijne Muller (EU beleidsadviseur VCP)¹ die bij de EESC een belangrijk rapport² hierover heeft geschreven. Door het mede opstellen van het Grondstoffenakkoord en de betrokkenheid bij het Energieakkoord heeft de VCP heeft ook ingezet op verduurzaming van de economie. Al deze zogeheten transities hebben impact op de rol van professionals en de arbeidsmarkt. En vanwege deze maatschappelijke en arbeidsmarkt vraagstukken wil de VCP meepraten over de gevolgen van deze transities.³ Daarnaast maken deze transities succesvolle en bruikbare innovaties noodzakelijk.

¹ [FD interview met Catelijne Muller over kunstmatige intelligentie en de rol van de overheid](#)

² [Opinie EESC over de maatschappelijke impact van kunstmatige intelligentie](#)

³ [Brief VCP AO circulaire economie, maart 2018](#)

Nederland heeft zich binnen de Europese Unie, via de Europa 2020 doelen, gecommitteerd aan 3% BBP uitgaven ten behoeve van investeringen in onderzoek en ontwikkeling. De Europese Commissie heeft Nederland herhaaldelijk gewezen op het achterblijven van deze doelstelling. Belangrijker nog is dat Nederland achterblijft bij omringende landen als Duitsland, Denemarken en België. Vanuit de argumentatie dat Nederland koploper en kennisland wil zijn, is dit onbegrijpelijk. De VCP heeft dan ook al eerder opgeroepen om als Nederland en als Rijksoverheid meer te investeren in onderzoek en ontwikkeling, in het bijzonder in menselijk kapitaal.⁴ Deze investeringen moeten ook gericht worden op de ontwikkeling van de professional. Voor de hele arbeidsmarkt is het van belang dat er een positieve leercultuur komt en ingezet wordt op een leven lang ontwikkelen, waarover in maart door zowel de ministers van SZW en OCW⁵ als de Stichting van de Arbeid een brief is gestuurd naar de Tweede Kamer.⁶

Sociale innovatie is een belangrijke factor

Wat de VCP betreft is innovatie niet alleen technologische innovatie. Succesvolle technologische innovatie is sterk afhankelijk van sociale innovatie. De VCP ziet dan ook graag, dat bij investeringen in onderzoek en ontwikkeling van producten en diensten juist ook geïnvesteerd wordt in de professionals, die de innovatie moeten bewerkstelligen en die met de technologie moeten werken.

De VCP wordt hierin gesteund door de uitkomsten van de Erasmus Innovatie monitor.⁷ Uit de Innovatie-monitor blijkt onder meer dat bedrijven investeringen in onderzoek en ontwikkeling uitstellen, doordat er ingezet wordt op externe kennis via flexibele schillen. De doorgeslagen flexibilisering⁸ die we op dit moment in Nederland kennen is een probleem voor het innovatievermogen en -succes in Nederland. Wanneer bedrijven inzetten op externe kennis en externe flexibiliteit is dat slecht voor investeringen in onderzoek en ontwikkeling en daarmee slecht voor het doel van InvestNL. Sociale innovatie daarentegen versterkt medewerkerstevredenheid, het vertrouwen in en van professionals. Kennisuitwisseling heeft een positieve milieu-impact en zorgt voor een hoger innovatiesucces.

Een veel gebruikte definitie van sociale innovatie is van Volberda: 'het vernieuwen van de arbeidsorganisatie en het maximaal benutten van competenties gericht op het verbeteren van de bedrijfsprestaties en de ontplooiing van talent'. Uit onderzoek blijkt dat slechts 25% van het innovatiesucces in Nederland bepaald wordt door R&D-investeringen en dat 75% van het succes bepaald wordt door sociale innovatie (= innovatief organiseren). Technologische innovatie is weliswaar goed voor de creatie van kennis, maar het snel en goed toepassen en benutten hiervan vraagt om sociale innovatie. Sociale innovatie lijkt dus belangrijker dan technologische innovatie. Om in te spelen op de grote veranderingen van onze tijd lijken bedrijven in Nederland vooral in te zetten op technologische innovatie. Echter, nieuwe verdienmodellen en nieuwe producten en diensten vragen er om dat gekeken wordt naar de impact op de organisatie en gebruikers. Volberda spreekt van plattere organisatievormen, vernieuwend leiderschap, nieuwe vaardigheden van medewerkers en slimmere manieren van samenwerken. Sociale innovatie bevordert het innovatievermogen en productiviteit van een organisatie.^{9,10,11}

⁴ [VCP reactie op CPB ramingen: tijd om middeninkomens loon naar werken te geven, 2016](#)

⁵ Kamerstuk 30 012, Nr. 77

⁶ https://www.stvda.nl/~media/Files/Stvda/Nota/2010_2019/2018/20180312-algemeen-overleg-leven-lang-ontwikkelen.ashx

⁷ [Onderzoeksrapport Erasmus Concurrentie en Innovatie monitor](#)

⁸ Brandbrief FNV, CNV en VCP: [Race naar beneden, het komt niet vanzelf goed](#), d.d. 18 november 2016

⁹ <http://www.innovatieorganiseren.nl/innovatief-hrm-beleid/sociale-innovatie-is-effectiever-dan-technologische-innovatie/>

¹⁰ [Sociale innovatie als aanjager van productiviteit en concurrentiekracht](#), Volberda et al

¹¹ [Monitoren van sociale innovatie: slimmer werken, dynamisch managen en flexibel organiseren](#), Volberda et al maart 2011

De SER onderstreepte in haar advies 'Welvaartsgroei door en voor iedereen' uit 2006 al het belang van sociale innovatie voor het innoverend vermogen van Nederland.¹² Zij zag daarin een rol binnen organisaties, branches, ketens, centrale en decentrale sociale partners, maar ook voor de overheid. De overheid zou een faciliterende rol kunnen vervullen door in te zetten op een 'helder en consistent overheidsbeleid, gericht op bestendige arbeidsverhoudingen en ruimte voor zelfregulering door sociale partners.'

Vanuit het perspectief van sociale innovatie is het tenslotte belangrijk stil te staan bij de vraag hoe technologische innovatie toegepast gaat worden. Hoe gaat technologische innovatie aansluiten op de gebruiker? Welke impact heeft (technologische) innovatie op een organisatievorm en de manier van werken? Daarbij is de kennis van de professional van belang. Bovendien moet de professional vanuit zijn of haar professe ruimte behouden in processen. Bij de kunstmatige intelligentie noemen we dit principe 'Human in command'.

De VCP meent dat een belangrijke voorwaarde bij sociale innovatie is dat er niet gekeken wordt naar korte termijn rendementen, maar juist naar de lange termijn. Bij sociale innovatie moet worden ingezet op hoogwaardige arbeidsvormen en co-creatie en samenwerking met sociale partners, dynamische managementvaardigheden en innovatieve organisatieprincipes.¹³

Bevorderen van sociale innovatie en kennisontwikkeling

Sociale innovatie zorgt ervoor dat kennis sneller herkend, verspreid en aangewend kan worden voor nieuwe producten en diensten. Vertrouwen in de professionals is in innovatieve organisaties van groot belang. Zij moeten erkenning krijgen en de ruimte krijgen om creatieve ideeën te ontplooiën en daarnaast worden beloond voor hun innovatieve ideeën en producten. Samenwerking is daarbij zeer belangrijk voor de kennisdeling.

Helaas zien we in Nederland veel samenwerkingsverbanden ontstaan waar de rol van de werknemers niet of nauwelijks aanwezig is (Economic Boards, Triple Helix constructies enz.), terwijl zij toch het innovatieve vermogen van de Nederlandse samenleving zijn. De VCP is dan ook van mening dat dit soort samenwerkingsverbanden meer de verbinding en de samenwerking moeten zoeken met sociale partners en professionals.

Randvoorwaarden aan investeringen InvestNL

De VCP is van mening dat bij InvestNL drie aspecten meegenomen moeten worden in haar doelstelling en bij de toekenning van investeringsmiddelen: sociale innovatie, investeringen in professionals en arbeidsmarktknelpunten. De VCP denkt dat er criteria moeten komen, zodat de investeringsplannen bijdragen aan deze drie aspecten.

Ten aanzien van sociale innovatie moeten er projectaanvragen gedaan kunnen, al dan niet als onderdeel van een bredere technologische ontwikkeling.

Bij aanvragen voor investeringsgeld zou InvestNL als criterium kunnen stellen dat er aandacht wordt besteed wordt aan sociale innovatie: op welke manier de investering sociaal innovatief is en daarmee werkelijk ten goede komt aan het innovatief vermogen van de professionals en de economie. Op welke manier wordt technologische en sociale innovatie gekoppeld. Dit zal nadrukkelijk in projectaanvragen naar voren dienen te komen die via InvestNL investeringsgeld zoeken. Daarbij zouden kwalitatieve voorwaarden aan de sociale innovatie gesteld moeten worden.

¹² SER, [Welvaartsgroei door en voor iedereen](#), 2006

¹³ <http://www.organiserenvanhetleren.nl/volberda.pdf>

Bijvoorbeeld: zijn de arbeidsrelaties duurzaam, wordt er ingezet op vakmanschap, hoe wordt er nagedacht over productontwerp en eindgebruik, blijft de human-in-command? Daarmee wordt het een belangrijk criterium voor toekenning van de gelden. Alle plannen zouden kwalitatief getoetst moeten worden op sociale innovatie en er zouden binnen de aanvraag middelen beschikbaar moeten zijn om sociale innovatie binnen de investeringsplannen goed vorm te geven.¹⁴

Ten aanzien van investeringen in professionals is duidelijk dat innovatie goed gekwalificeerde medewerkers vraagt. Innovaties hebben bovendien gevolgen voor de arbeidsmarkt. Bij de uitwerking van bijvoorbeeld het Energieakkoord en het Grondstoffenakkoord is duidelijk geworden dat met innovaties en daarmee samengaande transities zich knelpunten op de arbeidsmarkt voordoen. Er moet binnen de criteria van InvestNL voldoende ruimte zijn voor ontwikkeling en scholing van professionals die nodig zijn om te kunnen innoveren, maar ook om de arbeidsmarktfricties als gevolg van innovaties en transities te kunnen opvangen. Voor het bedrijfsleven zijn dit soort kosten vaak onrendabel, maar wel essentieel voor succes. Binnen de aanvragen zou financiële ruimte moeten zijn voor scholing en ontwikkeling van medewerkers en aanpak van de arbeidsknelpunten. De bedrijven zouden niet alleen de businesscase voor innovatieve ontwikkeling moeten overleggen, maar juist ook in kaart moeten brengen wat de impact is op de arbeidsmarkt en welke maatregelen getroffen worden om arbeidsmarktknelpunten weg te nemen. Alle plannen zouden kwalitatief getoetst moeten worden op scholingsvraagstukken en arbeidsmarktknelpunten en er zouden binnen de aanvraag middelen beschikbaar moeten zijn om de deze vraagstukken en knelpunten binnen de investeringsplannen goed vorm te geven.

Conclusie

De VCP vindt dat de mens terug moet in het debat over de ontwikkeling van de Nederlandse economie en het innovatieve vermogen daarvan. De professional is degene die het product of dienst ontwikkelt, degene die de functionaliteit moet toetsen en degene die er mee moet leren werken. De VCP vindt het daarom van groot belang dat deze professionals en de arbeidsmarkt meegenomen worden in de ontwikkelingen en investeringen die geacht worden Nederland te verbeteren. Wij zijn van mening dat InvestNL hier een bijdrage aan kan leveren, door criteria voor sociale innovatie, investeringen in professionals en arbeidsmarktknelpunten op te nemen bij de beoordeling van de aanvragen. Plannen zouden moeten worden getoetst op de koppeling tussen technische en sociale innovatie, de kwaliteit van de sociale innovatie en de bijdrage aan de arbeidsmarktknelpunten die ontstaan bij transities, zoals de circulaire en energie transities.

De kwaliteit van het menselijk kapitaal en de ruimte voor professionals zijn dan ook de kern en vormen de basis voor de internationale concurrentiekracht. De VCP wil dat er vol ingezet wordt op investeringen in menselijk kapitaal voor de verdere uitbouw van de kenniseconomie, opdat Nederland de duurzame en technologische transities op een goede manier kan doormaken waardoor de hele Nederlandse samenleving profiteert van de in Nederland gegenereerde welvaart. Het innovatiesucces van Nederland is een optimale benutting van alle kapitaal in Nederland.

¹⁴ Bij Europese aanbestedingen worden eisen gesteld aan social return. <https://www.pianoo.nl/nl/themes/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen/mvi-thema-s/social-return/aan-slag-met-social-return>